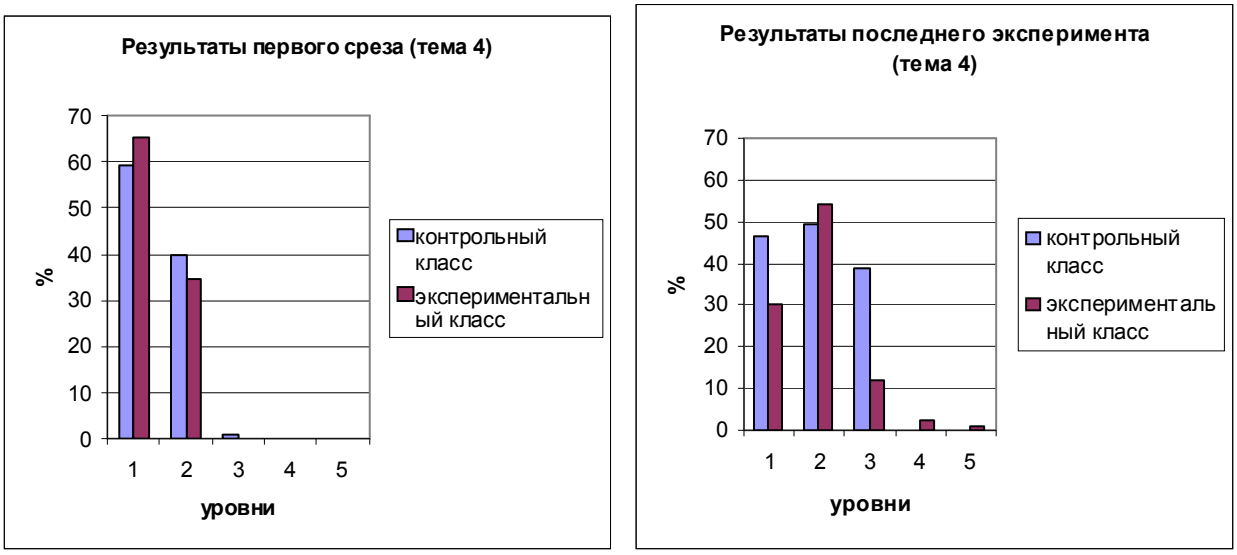

Рис. 1 Результаты усвоения знаний по информатике учеников крымскотатарских школ до и после проведения эксперимента по внедрению предложенной методики

Данные таблицы 2 и рис. 1 наглядно свидетельствуют о повышении уровня знаний учащихся после начала изучения информатики по предлагаемой методической системе преподавания информатики, которая предполагает введение компонентов крымскотатарского языка при изучении информатики.

1. Результаты проведенного эксперимента по проверке эффективности предлагаемой методики обучения и тетради на печатной основе, построенные на основе действующей в украинских школах учебной программы, свидетельствуют о положительном влиянии предлагаемой методики обучения на качество усвоения знаний по информатике учащихся школ с крымскотатарским языком обучения.
2. В ходе педагогического эксперимента предлагаемое содержание обучения доступно учащимся национальных школ. Большинство учеников экспериментальных классов овладели приемами систематизирующей и обобщающей деятельности и осознают их необходимость при самостоятельном изучении материала.
3. Результаты обучения по разработанной методике соответствуют поставленной в ходе исследования дидактической задаче.
4. Использование разработанных компонентов методической системы обучения информатике позволяет систематизировать знания учащихся на всех этапах обучения и необходимы на всех этапах образовательного процесса.

Литература:

1. Жалдак М.И., Морзе Н.В. Основы информатики и вычислительной техники. Учеб. пособ. для средних спец. учеб. завед. – К.: Вища школа, 1985. – 200 с.

ДО ПИТАННЯ ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

І.В. Сніцар

Проблема вибору змісту навчального матеріалу з іноземної мови є досить складною, тому до її вирішення в методиці викладання іноземних мов ще не склалося єдиного підходу. Питання змісту навчального матеріалу з англійської мови досліджували такі вчені, як

І.Л. Бім, М.А. Данилова, І.К. Журавльов, Л.Я. Зоріна, О.Д. Климентенко, О.О. Миролюбов, І.В. Рахманов, І.Д. Салістра, В.С. Цетлін.

Як показав аналіз літератури, зміст навчального матеріалу з англійської мови повинен відповідати відповідним загальнодидактичним та специфічним критеріям. Зокрема, найголовнішими загальнодидактичними критеріями, на які доцільно опиратися у доборі змісту навчального матеріалу з англійської мови, є:

– значущість матеріалу для формування і розвитку особистості, тобто для її самовизначення, підготовки до професійної діяльності, формування соціальної активності;

– відповідність навчального змісту станові сучасних наукових знань;

– достатність матеріалу, тобто звільнення від занадто складного та другорядного матеріалу;

– створення в особистості цілісного уявлення про предмет вивчення;

– перспективність з точки зору розвитку науки і практики;

– інформативна вагомість, тобто суспільна та особистісна значущість матеріалу (надання переваги загальним, а вже потім спеціальним знанням);

– відповідність віковим особливостям тих, хто навчається.

Поряд із загальнодидактичними критеріями у процесі добору навчального матеріалу для розв'язання проблеми дослідження важливе значення мають також методичні критерії, розроблені стосовно лінгвістичних дисциплін, зокрема:

– урахування соціокультурної спрямованості навчання, участь студентів до діалогу культур (міжкультурне спілкування);

– якнайширше включення аутентичних текстів, використання уривків з літературних творів, що дають уявлення про культурний фонд народу - носія мови;

– забезпечення діяльнісного, проблемного характеру навчання, вихід іншомовної діяльності на інші види діяльності (ігрову, трудову);

– забезпечення поєднання різних форм роботи, тобто індивідуальної, групової, парної, фронтальної;

– спрямованість на взаємопов'язане навчання всіх видів мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання та письма);

– забезпечення поетапності в оволодінні матеріалом, концентричність подачі матеріалу, ситуативна обумовленість вправ;

– сприяння підвищенню результативності навчання, посилення мотивів навчання через всю організацію педагогічного процесу, створення комунікативної атмосфери на заняттях;

– опора на минулий досвід та рідну мову тих, хто навчається, використання в окремих випадках прийомів порівняння та співставлення;

– створення умов для самостійної роботи студентів, для їх автономії.

Окрім зазначених загальнодидактичних та методичних критеріїв важливо також використовувати специфічний критерій відбору, пов'язаний безпосередньо із завданнями розвитку творчих здібностей. Таким критерієм є повноцінне забезпечення можливостей для розвитку всіх компонентів творчих здібностей студентів при вивченні іноземної мови.

Використання цих положень дозволяє правильно здійснити відбір навчального матеріалу з урахуванням необхідності розвитку творчих здібностей тих, хто навчається.

У методичній літературі прийнято визначати одиниці навчального предмета на основі його провідної функції. Провідною функцією предмета «Англійська мова» є комунікативна функція, тобто мовленнєва діяльність, тому і основними одиницями навчального предмета є її елементи, тобто види мовленнєвої діяльності: вираження думки в усній формі (говоріння), вираження думки у письмовій формі (письмо), сприйняття та розуміння мови на слух (аудіювання), сприйняття та розуміння писемного мовлення, текстів (читання). Зважаючи на результат творчої діяльності студентів – створення усних та писемних висловлювань, – можна визначити, що для роботи з розвитку їхніх творчих здібностей у процесі навчання

англійській мові основну увагу слід звертати передусім на говоріння та письмо, саме на ці види діяльності слід опиратися при відборі змісту навчального матеріалу.

Предметний зміст навчального предмета «Англійська мова» складають розмовні теми, мовленнєві ситуації, надфразові єдності, синтаксичні, морфологічні, лексичні, фонетичні одиниці. Найважливіше значення мають теми та мовленнєві ситуації. У цьому випадку тематика, яка є предметом мовленнєвої діяльності, є найважливішою складовою змісту навчального предмета «Англійська мова». Поняття «тема» часто використовують для загальної характеристики змістової сторони висловлювання. У лінгвістиці тема (предмет) повідомлення – це типізований зміст мовлення у різних суспільних сферах діяльності. В методиці тему розглядають як предмет бесіди або повідомлення [1, 2]. Як предметний зміст висловлювання тема визначає у більшості випадків вибір мовленнєвої форми, засоби її оформлення, мотиви, внутрішню програму. Разом з тим вибір теми обумовлений сферою або ситуацією спілкування. Саме сфера спілкування багато в чому визначає тематику мовлення тих, хто навчається.

Поряд із тематикою зміст навчального матеріалу з англійської мови пов'язаний також з таким поняттям, як «навчально-мовленнєві ситуації». Навчально-мовленнєвою ситуацією називають сукупність мовленнєвих і немовленнєвих умов, що задаються для тих, хто навчається. Ці умови мають бути необхідними і достатніми для того, щоб вони правильно здійснили мовленнєву дію у відповідності з поставленим комунікативним завданням. Складовими навчально-мовленнєвої ситуації є формулювання завдання (вправи), що визначає мотив або мету мовленнєвої дії; опис обстановки (умов та учасників спілкування).

На думку вчених (М.Е. Брейгіна, М.Л. Вайсбруд, С.В. Калініна, О.Д. Климентенко, Л.З. Якушина), навчально-мовленнєва ситуація повинна моделювати не одиничні акти мовлення, а найбільш типові для тієї сфери спілкування, до якої треба готувати особистість та в якій відбувається спілкування, важливо також, щоб навчально-мовленнєва ситуація відповідала таким характеристикам, як повнота набору та різноманітність комунікативних моделей, повторюваність та варіативність, економічність. Повнота набору в цьому випадку повинна передбачати підбір ситуацій з використанням всіх вивчених лексичних та граматичних одиниць у різних типах мовлення. Використання необхідної лексики слід забезпечувати правильним відбором тематики в цілому і предмета мовлення для ситуацій зокрема. Співвідношення з граматичним матеріалом можна здійснити за допомогою використання ситуацій, що належать до різних типів мовлення, жанрів, психологічних установок – динамічного та статистичного опису, розповіді, роздуму, планування та спогадам, згоди та незгоди та ін.

Важливо підкреслити, що хоча теми і ситуації тісно пов'язані одна з одною, ситуація ніколи не є частиною теми. Тема є змістом бесіди або висловлювання, а ситуація уточнює або обмежує її, визначаючи умови, місце, обстановку та осіб, що беруть участь у бесіді.

Які ж теми необхідно вибирати для забезпечення таких видів мовленнєвої діяльності, як говоріння і письмо? Важливою щодо цього є позиція І.В. Рахманова, який визначає чітку різницю між темами для говоріння чи письма та темами для інших видів мовленнєвої діяльності, зокрема для читання [3, с.19-29]. Він вважає, при навчанні усному мовленню важливо завжди пам'ятати про мету: допомогти людині спілкуватися іноземною мовою з тими, хто приїжджає до нашої країни. В цьому випадку, на його думку, при виборі тем треба надавати перевагу вітчизняній тематиці, а також тим темам, які безпосередньо пов'язані з майбутньою професійною діяльністю, а вже теми для читання повинні передбачати знайомство з побутом, культурою та ін. народу тієї країни, мову якої вивчають. Таким чином, при виборі навчального матеріалу важливо диференціювати тематику для усного мовлення – бесіди про нашу дійсність, і тематику для читання – знайомство з життям народу країни, мову якої вивчають (проте це не стосується способу оволодіння мовою, тобто вправ).

При відборі навчального матеріалу важливим є також урахування предметних та розумових дій з іншомовним матеріалом, на основі яких формуються знання, уміння та навички, що є способами діяльності спілкування і засобами пізнавальної діяльності. Це слід

враховувати у комунікативних завданнях, які має ставити перед студентами викладач або які ставитимуть перед собою самі студенти на основі певних мовленнєвих намірів.

При відборі змісту навчального матеріалу слід передбачати і відбір лексичного матеріалу, тобто одиниць мови та мовлення (звуків, слів, речень, цілісних текстів), а також правил оперування ними. При цьому важливо враховувати його кількісну обмеженість та функціональну достатність.

Важливим є також збагачення предмета емоційним та особистісно значущим матеріалом. Психологи та методисти одностайно вказують на перевагу емоційного засвоєння будь-якої інформації. Вони стверджують, що діяльність, яка підтримується емоціями, є більш успішною, ніж діяльність, мотивована лише доказами розуму. Зокрема І.П. Павлов вбачав у позитивних емоціях джерело продуктивної роботи головного мозку: «Емоції відображають значущість явищ, тому їх можна використовувати при створенні мотиваційного компоненту діяльності».

Емоційну насиченість навчальних матеріалів посилює цікавість навчальних текстів. Правда, лише завдяки цьому досягти емоційного сприйняття неможливо через наявність такого суб'єктивного фактора, як різний інтерес. Особливо слід підкреслити, що ефективність впливу навчального матеріалу на емоційну сферу особистості, розуміння та запам'ятовування матеріалу залежать від форм його презентації.

У цілому лексичні і фразеологічні одиниці слід вивчати з урахуванням національно - культурної специфіки їх значень та використання. Зокрема, необхідно передбачити оволодіння студентами безеквівалентною та фоновою лексикою в рамках певної тематики, а також власними іменами (в тому числі географічними назвами), які складають мінімум грамотності, необхідної для безпосереднього спілкування з носіями англійської мови і розуміння аутентичних текстів. У цьому випадку слід враховувати, що основу продуктивного словникового запасу на базовому рівні повинні складати найбільш частотні комунікативно значущі лексичні одиниці, поширені в типових ситуаціях спілкування, в тому числі оцінна лексика для вираження своєї думки, розмовні кліше, елементи мовленнєвого етикету.

Відібраний матеріал слід методично організувати: лексику слід групувати у відповідності з її тематичною співвіднесеністю, за словотвірними ознаками для кращого її засвоєння, граматичний матеріал, наприклад, структуру речення слід моделювати у лінгво-методичному плані для виділення суттєвих ознак та ін.

Таким чином, вдосконалення навчального матеріалу з англійської мови за такими напрямами, як урізноманітнення матеріалу, тобто розширення можливостей навчального предмета для творчого розвитку, що передбачає збагачення його змісту новими одиницями знань, зокрема матеріалами з майбутньої професійної діяльності; упорядкування та структурування змісту з урахуванням специфіки таких видів мовленнєвої діяльності, як говоріння та письмо; збагачення предмету емоційним, особистісно значущим матеріалом дає змогу підвищити результативність навчання, посилити мотиви навчання через організацію педагогічного процесу а також створити позитивну атмосферу на заняттях для творчих пошуків.

Література:

1. Методика викладання іноземних мов: Республіканський науково-методичний збірник. – К.: Рад школа, 1989. – 118с.

2. Методика преподавания иностранных языков: Республиканский научно-методический сборник // Ответственный редактор М.В. Ляховицкий. 9 -й выпуск. – К.: Рад. Школа, 1980 (III кв.). – 128 с.

3. Рахманов И.В. Обучение устной речи на иностранном языке: Учебное пособие – М.: Высш. школа, 1980. – 120с.

СИСТЕМА ДИДАКТИЧНИХ ПРИНЦИПІВ – ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Л.З. Тархан

Постановка проблеми полягає в тому, що в сучасних умовах підготовки фахівців професійно-технічного навчання використовуються основні принципи дидактики і концепції профтехосвіти. Формування ж змісту освіти повинне виходити із загальнодидактичних і частковометодичних принципів, вказуючи на загальний напрям у діяльності. Принцип – це рекомендація, орієнтир у способах досягнення міри, гармонії, продуктивної взаємодії в поєднанні якихось протилежних сторін, начал, тенденцій педагогічного процесу [2, с.37]. Зрозуміло, принципи властиві будь-якому навчальному процесу, але в нашому випадку вони мають свою специфіку і суттєве значення для реалізації процесу формування дидактичної компетентності майбутніх інженерів-педагогів.

Зв'язок проблеми з найважливішими науковими і практичними завданнями полягає в тому, що до загальних принципів формування змісту освіти належать: принцип відповідності змісту освіти потребам суспільного розвитку – з нього витікає необхідність вводити в зміст освіти не тільки знання, але й фрагменти, що забезпечують віддзеркалення досвіду творчої діяльності людства і досвіду особистого ставлення до системи вироблених людством цінностей; принцип єдності змістової і процесуальної сторін навчання, який означає тісну єдність предметного змісту, а також способів засвоєння тими, хто навчається, цього змісту; принцип структурної єдності змісту освіти на різних рівнях.

А початковими положеннями, якими керуються при визначенні змісту, форм і методів навчального процесу, є дидактичні принципи навчання. Вони витікають із завдань, що стоять перед професійною освітою, навчанням, професійною підготовкою, загальних закономірностей процесу навчання. Загальновідомо, що принципи дидактики відображають об'єктивні закономірності навчального процесу і виконують роль початкових постулатів. Часнометодичні принципи відображають певну специфіку навчальної дисципліни, що вивчається, її прикметні особливості.

Кількість дидактичних принципів може збільшуватися внаслідок виявлення нових закономірних особливостей навчального процесу і постановки нових цілей і завдань вищої школи, принципів, що висуваються сучасним ринком праці: оперативності і гнучкості; безперервності і відвертості; демократизації; високої ефективності і якості навчання; стандартизації; індивідуалізації і диференціації процесу навчання; орієнтованості на кінцевий результат; активізації, плюралізму тощо. Всі принципи навчання взаємозв'язані і взаємозалежні, доповнюють і обумовлюють однин одного і застосовуються при відборі змісту, методів і прийомів, організаційних форм і засобів навчання.

Аналіз актуальних досліджень і наукових публікацій свідчить, що вченими дослідниками висуваються різні принципи. В.І. Загвязинський вважає, що принципи навчання служать мостом, що сполучає теоретичні уявлення з практикою, і виділяє провідні з них: принцип розвивального навчання, систематичності, наочності, міцності, науковості, позитивної мотивації і сприятливого емоційного фону, співвідношення потреби і боргу, раціонального й емоційного; а також подвійні: зв'язок теорії з практикою, поєднання педагогічного управління з розвитком самостійності тих, хто навчається, єдність навчальної і науково-дослідної діяльності, поєднання колективної роботи з індивідуальним підходом [2, с.36-47].

Г.І. Кругліков доповнює принципи професійного навчання, на основі яких необхідно будувати навчальний процес: доступності і посильності, свідомої і активної участі учнів у навчанні, оперативності знань учнів [3, с.33].